

Arbetsgruppsbetänkande JSM 2002:20b

Arbetsgruppen för utvecklandet av laxfisket vid kusten

Helsingfors 2002

Till jord- och skogsbruksministeriet

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte i maj 2002 en arbetsgrupp med uppgift att ge förslag till åtgärder för befrämjandet av laxfiskarnas situation vid kusten.

Till arbetsgruppens ordförande utsågs fiskeriråd Orian Bondestam från jord- och skogsbruksministeriets fiske- och viltavdelning och till medlemmar av arbetsgruppen ordförande för Österbottens Fiskarförbund Helena Boucht-Lindeman och verkställande direktör Kim Jordas från Finlands Yrkesfiskarförbund. Till arbetsgruppens sekreterare utsågs överinspektör Risto Lampinen från jord- och skogsbruksministeriets fiske- och viltavdelning.

Arbetsgruppen skulle slutföra sitt arbete till slutet av september 2002.

Arbetsgruppen antog namnet Arbetsgruppen för utvecklandet av laxfisket vid kusten.

Arbetsgruppen har arbetat genom att ordföranden och dess medlemmar har sammanställt texter som distribuerats elektroniskt och sedan vidareutvecklats på basen av andras synpunkter. På ett möte har man diskuterat arbetsgruppens målsättning och principiella ställningstaganden.

Till arbetsgruppens promemoria hör förslag till tre förordningar av statsrådet.

Till arbetsgruppens betänkande ansluter sig en kompletterande åsikt av verkställande direktör Kim Jordas från Finlands Yrkesfiskarförbund.

Efter att ha färdigställt sitt arbete lämnar arbetsgruppen sitt betänkande åt jord- och skogsbruksministeriet.

I Helsingfors 30.9.2002

Orian Bondestam

Kim Jordas

Helena Boucht-Lindeman

Risto Lampinen

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Arbetsgruppens målsättning	5
2. Nuvarande situation	5
2.1 Förvaltningen av laxfisket	5
2.2 Fiskebegränsningarnas inverkan på de naturliga laxbestånden	6
2.3 Laxfisket som en del av det kustnära fisket	6
2.4 Principerna för regleringen av fisket	8
2.5 Sälbeståndet och dess betydelse	8
3. Utvecklingsmöjligheter	10
3.1 Utveckling av regleringen av laxfisket längs kusten	10
3.2 Forskning kring ett selektivt laxfiske	12
3.3 Utveckling av fiskeredskapen	14
3.4 Befrämjandet av de naturliga laxbestånden	15
3.5 Utveckling av förvaltandet av sälbeståndet	15
3.6 Forskning kring utvecklandet av saltåliga fiskeredskap	16
4. Åtgärdsförslag	17
4.1 Ändring av laxfiskeförordningen	17
4.2 Ändring av förordningen om fiske	18
4.3 Ändring av jaktförordningen och förvaltandet av sälbeståndet	18
4.4 Stödåtgärder för yrkesfiskarna	19
4.5 Utplantering av laxsmolt	19
4.6 Forskningsverksamhet	19

Bilaga 1 IBSFC:s resolution om en strategi för terminalfiske av lax

Bilaga 2 Kompletterande åsikt

1. Inledning

1.1 Arbetsgruppens målsättning

Mot bakgrund av det yrkesmässiga laxfiskets problem med sträng reglering och stora sälskador har arbetsgruppen uppsatt följande målsättning för sina förslag:

- att förbättra förutsättningarna för och utveckla det yrkesmässiga laxfisket f.o.m. fiskesäsongen 2003,
- att optimera utnyttjandet av den utplanterade laxen och minska felvandring av utplanterad lax till vilda laxälvar,
- att öka Finlands laxfiskemöjligheter och samtidigt minska uttaget av vild lax i blandfisket av vilda och utplanterade laxar i centrala Östersjön och därmed förbättra tillståndet för de vilda laxbestånden, och
- att minska på fångst- och redskapsskador som förorsakas av sälar.

En betydande förmildring av nuvarande nationella laxfiskebegränsningar skulle direkt förbättra laxfiskarnas situation. Arbetsgruppens mandat innefattar dock inte en fullständig revision av nuvarande laxfiskebegränsningar.

2. Nuvarande situation

2.1 Förvaltningen av laxfisket

Laxfiske inom Finlands territorialvatten och fiskezon har sedan våren 1996 begränsats genom statsrådets förordning 285/96. Denna förordning föregicks av andra förordningar som begränsade laxfisket. Begränsningarnas huvudsakliga syfte har varit att senarelägga inledningen av det finska laxfisket i olika zoner på egentliga Östersjön, Skärgårdshavet och Bottniska viken. Målet med begränsningen har varit att förstärka de naturliga laxbestånden i Bottniska viken.

Därutöver begränsas laxfisket med den internationella fiskerikommissionens för Östersjön fiskeregler, vilka har införlivats i rådets förordning 88/98. Begränsningar av drivgarns- och drivrevsfisket i öppna havet utgör det centrala innehållet i bestämmelserna. Fiskerikommissionen fastställer årligen även rekommendationer angående laxkvoten och dess fördelning mellan fördragsparterna (EU, den Ryska Federationen, Estland, Lettland, Litauen och Polen).

År 1997 godkände den internationella fiskerikommissionen för Östersjön IBSFC en särskild aktionsplan för laxen. Målsättningen med aktionsplanen är att befrämja den naturliga reproduktionen av lax så att man år 2010 når minst 50 procent av älvarnas naturliga produktionskapacitet. Likaså är målsättningen att upprätthålla laxfisket på en så hög nivå som möjligt.

Fiskerikommissionen fastställde år 2002 inom ramen för aktionsplanen för lax en resolution om en strategi för lax i terminalfiskeområden (resolutionen som bilaga 1). Målet med strategin är att rikta fisket från ett blandfiske av vilda och utplanterade laxar till ett fiske efter huvudsakligen utplanterade laxar. Målsättningen är även att optimera utnyttjandet av de utplanterade laxbestånden och minska risken för felvandring av utplanterad lax till vilda laxälvar.

De fördragsparter som sätter ut fenklippt (fettfenan avklippt) laxsmolt och vetenskapligt kan visa för det internationella havsforskningsrådet ICES att de utövar antingen ett rent eller ett selektivt fiske efter utplanterad lax får i förhållande till sina utsättningar en andel av de outnyttjade utplanterade laxarna. De outnyttjade utplanterade laxarnas antal uppskattas årligen av ICES. De fördragsparter som tilldelas extra fiskemöjligheter skall minska på sitt blandfiske av vild och utplanterad lax med hälften av de extra fiskemöjligheterna.

Förvaltandet av fisket i Torne och Muonio älvar samt i ett havsområde utanför Torne älvs mynning sker inom ramen för ett gränsälvsavtal. Avtalet innehåller en fiskestadga som reglerar fisket i älvarna. Fisket i havsområdet regleras genom förordningar (i Finland 319/98) utfärdade av respektive land. Förordningarnas centrala innehåll är en begränsning av inledandet av laxfisket. På senare år har länderna förhandlat och gjort en del ändringar i inledningsdatumet samt övriga bestämmelser för havsområdet.

2.2 Fiskebegränsningarnas inverkan på de naturliga laxbestånden

Speciellt de nationella begränsningar som varit ikraft åren 1996-2002 har på ett betydande sätt befrämjat återhämtningen av de naturliga laxbestånden. Detta har sedan år 1996 konstaterats som en betydande ökning av yngeltätheten och smolt i Torne älv och Simo älv. Även laxfångsterna i älvarna var efter medlet av 90-talet betydligt större än på 70- och 80-talen och 90-talets början (Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, Fiskresurser 2001, SVT Jord- och skogsbruk samt fiske 2001/59).

Den internationella fiskerikommissionens för Östersjön målsättning i form av nivån på smoltproduktionen (50 procent av älvarnas naturliga produktionskapacitet) nåddes år 2000 både i Torne älv och Simo älv. År 2002 vandrade 600 000 i naturen födda smolt till havet från Torne älv medan antalet från Simo älv var 53 000 i naturen födda smolt. Den uppskattade produktionskapaciteten i Torne älv är 500 000 smolt och i Simo älv 75 000 smolt. Den uppskattade produktionen var år 2002 i Torne älv 120 % av den uppskattade kapaciteten medan den i Simo älv var 71 %. Inom vilt- och fiskeriforskningsinstitutet analyserar man som bäst den uppskattade nivån för älvarnas produktionskapacitet.

Därmed kan man konstatera att de uppställda målen i Finland nåts betydligt före det utsatta året 2010. Resultatet är uttryckligen en följd av Finlands nationella begränsningar och det kan anses betydande med tanke på svårigheterna i förstärkandet av fiskbestånd i andra länder. Torne och Simo älvars laxbestånd är en av de få fiskbestånd inom EU som på senare år i betydande grad återhämtat sig.

2.3 Laxfisket som en del av det kustnära fisket

Förutsättningarna för yrkesfiske efter lax har försämrats främst som en följd av begränsningarna i laxfisket samt av den kraftiga ökningen av sälbestånden i havet och de skador sälarna förorsakar fångsten och fiskeredskapen.

De inom havsområdet verkande yrkesfiskarnas totala antal har minskat till ca 1 000 egentliga yrkesfiskare. Fiskarnas medelålder är hög och rekryteringen av nya fiskare är minimal. Det är såunda sannolikt att yrkesfiskarnas antal minskar ytterligare.

År 2002 fanns det ca tio aktiva laxbåtar som fungerade på öppna havet och de aktiva ryssjefiskarnas (över 100 laxar som fångst) antal var ca 80. Laxfiskets struktur har under begränsningsåren 1996-

2001 ändrat så att det öppna havsfisket på Bottniska viken nästan upphört och kustfisket återgått till 1980-talets nivå samt älvfisket ökat (bilder 1 och 2). På Bottniska viken har laxfångsten enligt kvotuppföljningen efter 1999 i ökad grad tagits från den lilla begränsningszonen IV i botten av Bottenviken (bilder 3 och 4). Orsakerna till den ökade fångsten i ifrågavarande område är begränsningarnas inverkan längs med kusten, terminalfisket i mynningen till Kemi älv samt den rikliga förekomsten av grilse. Finlands totalfångst av lax på Östersjöns centralbassäng och Bottniska viken har minskat från ca 1 000 ton år 1995 till ca 350 ton år 2001.

På Åland har 27 båtar tillstånd att bedriva yrkesmässigt laxfiske med drivgarn och rev. För 15 båtar har laxfisket en väsentlig betydelse. Fisket sker huvudsakligen under perioden april-juni, medan endast några båtar fiskar under hösten. Ett fåtal båtar fiskar också tidvis i andra delar av Östersjöns huvudbassäng. Också det åländska fisket har gått tillbaka under senare år på grund av tidsregleringen.

För de senaste åren (2000-2002) har den internationella fiskerikommissionen för Östersjön rekommenderat en totalkvot på 450 000 laxar för Östersjöns centralbassäng och Bottniska viken. EU:s andel av den är 339 377 laxar, varav Finlands andel är 114 068 laxar. Finland har till följd av de ikraftvarande fiskebegränsningarna utnyttjat endast en del av kvoten. Enligt kvotuppföljningen var år 1996 utnyttjandegraden av vår kvot 98 procent (112 122 laxar), medan den år 2001 var endast 60 procent (68 886 laxar) och innevarande år troligen även lägre. Laxkvoten är såillvida ett undantag att Finlands alla övriga betydande kvoter (strömming, vassbuk och torsk) utnyttjades år 2001 till nästan 95 procent eller mera.

Det kustnära fisket är ett flerartsfiske. Målarter är bl.a. lax, sik, strömming, abborre, gös, lake och gädda. I fisket används olika fiskesätt och redskap. Det finns också variationer i kombinationerna och fiskesätten mellan olika kuststräckor. Det är viktigt att notera att laxen har utgjort en viktig del av den totala utkomsten i kustfisket längs Bottniska viken. För alla är inte laxen den viktigaste arten, men laxen har utgjort stommen i omsättningen. I och med tidsregleringen av laxfisket har en betydande del av utkomsten fallit bort, vilket utgör ett allvarligt hot mot hela kustfiskets framtid.

Enligt en utredning utförd på uppdrag av Egentliga Finlands TE-central (Fisk- och viltrapporter nr. 45, 2001) har kustfiskarna strävat till att utveckla sin fiskestrategi genom att effektivisera fisket. Kostnadseffektiviteten i förhållande till fångsten har höjts och fiskarna har ökat sin arbetsbörda till en maximal nivå. Detta har dock inte ersatt det bortfall som tidsregleringen har skapat, vilket har resulterat i en minskad lönsamhet och ett färre antal företagare. I praktiken finns det inte i Bottniska viken arter som kunde ersätta laxen som en viktig grund för utkomsten.

Under de senaste åren har drivgarnsfisket utvecklats så att en liten fiskeflotta har anpassat sin strategi till ett permanent tillstånd och dess storlek kommer inte att ändras. Nya potentiella företagare väntar inte heller på en ändring. De mest produktiva områdena är i Östersjöns centralbassäng och fisket sker i andra områden främst styrda av vädret och konjunkturerna. Fartygens hemhamnar är huvudsakligen hamnarna vid Bottenhavet och de fiskar med en tre mans besättning och med maximal garnmängd. Laxrev används även som redskap av de fartyg som fiskar i centralbassängen och strategin är samma som med drivgarnen.

Drivgarnsfisket som bedrevs av omkring tio båtar med en eller två mans besättning i närheten av kusten tog nästan helt slut då regleringen började. Fångstmetoden var ett viktigt element speciellt för flerartsfiskarna längs Bottenhavskusten, vars resultat utgörs av kombinationen av flera fångstmetoder. Potentiell kapacitet finns ännu men användningen av den är ineffektiv och många fiskare har pga kostnadsrelaterade orsaker hamnat att ge upp sitt fartyg eller lämnat det utan skötsel.

Ikraftträdandet av begränsningarna för laxrevsfisket innebar slutet för flera bålag som fiskade lax med förankrade långlinor. Fångstmetoden är kostnadsmissigt fördelaktig och passade för flera kustfiskare som inkomstkälla under hösten. Redskap finns oanvända längs Bottniska viken på flera ställen, men speciellt sälbeståndets ökning har under senare år lätt till att långlinor inte ens på prov satts ut. Även det sena tillåtna inledningsdatumet har under de allt blåsigare höstarna minskat intresset.

Lokalt har även olika sorters förankrade laxnät och enstaka kroknät använts i laxfisket, men deras betydelse är liten.

2.4 Principerna för regleringen av fisket

Angående förvaltningen av fiskbestånd är målsättningen i EG:s gemensamma fiskeripolitiken att fastställa kvoter och övriga bestämmelser i enlighet med principen om ett hållbart och ansvarsfullt fiske. Detta tryggar även förutsättningarna för yrkesfisket på längre sikt. Den centrala principen i regleringen av fisket är att begränsa fisket endast då fiskbeståndets tillstånd så kräver. Begränsningarna lindras då de uppställda målen nås.

2.5 Sälbeståndet och dess betydelse

Det finns två sälarter längs den finska kusten: gråsäl och östersjövikare. Gråsäl förekommer i hela Östersjön, men dess numerär är störst i Ålands hav och Bottniska viken. Östersjövikaren förekommer rikligast i Bottenviken, men den påträffas längs hela den finska kusten. Gråsälens hälsotillstånd är mer eller mindre normalt, och den förökar sig inom finskt område med en genomsnittlig tillväxthastighet på drygt 10 % per år.

Vid räkningarna år 2001 påträffades 10 290 gråsäl i Östersjön av vilka 90 % observerades norr om 59°00'N breddgraden, huvudsakligen i Skärgårdshavet, omkring Åland och i Bottniska viken. Vid observationerna 2002 sågs totalt 5 000 gråsäl i Finlands havsområden, vilket är det största antalet under en period på 30 år. När beståndet var som minst i mitten på 1970-talet uppskattades det till endast 3 600 djur i hela Östersjön. Uppgifterna om vikaren är inte lika exakta. Senaste uppskattning i mitten av 1990-talet gav siffran 5 500 djur.

Det bör dock observeras att de räknade gråsälarna inte är detsamma som det verkliga antalet gråsäl. Forskarna känner inte till det exakta antalet gråsäl, men det finns uppskattningar på att man kan missa ca 30 procent av gråsälarna vid inventeringarna. Uppgifterna visar alltså de observerade sälarnas antal, men en del simmar eller dyker och blir inte observerade. En konservativ uppskattning tyder alltså på att det finns sammanlagt omkring 22 000 sälar i Östersjön ($10\,290 / (1 - 0,3) = 14\,700 * 1,10 = 16\,170 + 5\,500 = 21\,670$ sälar) år 2002. Det som de årliga inventeringarna däremot ger en relativt god bild av är tillväxttakten i gråsälbestånden, och denna visar att tillväxten i beståndet är betydande och beståndet har kunnat öka kraftigt från en mycket låg nivå.

Gråsäl uppvisar stark könsdimorfism, vilket innebär att hanen är betydligt större än honan. Hanen kan väga upp till 300 kg medan honan normalt väger 120-170 kg. Gråsälshonan föder sina kutar i regel på isen, men kutarna kan födas även på land där isar saknas. Kutningssäsongen infaller för gråsäl från slutet av februari till början av april med kulmen under mitten av mars. Vid födseln väger kuten ca 15 kg, och den dias i 2-3 veckor. Under denna tid ökar kuten i vikt med 1,5-2 kg per dag. Vid avvänjningen väger kutarna ca 50 kg. Sälhonan överger sin kut genast efter avvänjningen. Kuten skall därefter klara sig på egen hand.

Gråsälarna äter troligen mycket litet under reproduktionstiden. För honan är digivningen mycket energikrävande, och hon mister ca 40-50 % av sin totalvikt under denna tid. Efter reproduktionstiden börjar gråsälarna åter att inta föda, men i maj-juni infaller pälsbytesperioden. Vid denna tidpunkt tillbringar gråsälarna en mycket stor del av sin tid på land eller på de kvarvarande isarna. Denna tid utnyttjas även för de årliga inventeringarna av beståndets storlek. Efter pälsbytet börjar en intensiv födosöksperiod. Båda könen bygger på nytt upp de fettreserver som förbrukats i samband med reproduktionen. Detta fortgår under huvuddelen av sommaren, hösten och början av vintern.

Den rikliga förekomsten av sälarna har lett till stora problem för fiskerinäringen. Sälarna äter och river fisken, de river sönder redskapen och fisk flyr ut ur rivna redskap. Uppgifter av yrkesfiskare tyder även på att sälarnas närvaro skrämmer bort och skingrar fiskstim och minskar sålunda fångsten indirekt. I sälskadearbetsgruppens betänkande JSM 2000:14 uppskattades totalskadorna för fisket överstiga 1,68 miljoner euro år 1999. Skadorna för fisket har fortsatt att öka under de senaste åren. Sälskador förekommer längs hela kusten, men vissa regioners fiskare drabbas mera än andra. Det finns även fiskare som varit tvungna att sluta med sin näring på grund av sälskadorna. Även fiskodlingen drabbas av sälskador, och skadorna uppskattades till drygt 330 000 euro år 1999. Största delen av de skador sälarna förorsakar fisket och fiskodlingen i dag tillskrivs gråsälarna.

Förutom de skador som förorsakas vid fiskeredskap och fiskodlingar har ett större sälbestånd en direkt inverkan på de fiskbestånd som utgör dess föda. Enligt uppskattningar äter en fullvuxen säl ca 2 ton fisk per år. Mängden fisk sälarna dödar är större, eftersom den ibland endast äter de läckrare delarna av fisken. Man kan försiktigt uppskatta att mängden fisk en säl äter eller dödar skulle vara omkring 3 ton/år. Då det totala antalet sälarna i Östersjön är omkring 22 000 och då varje säl antas äta/döda 3 ton fisk/år motsvarar detta ett uttag av totalt 66 miljoner kilo årligen. Detta kan jämföras med det finländska yrkesmässiga fiskets årsfångst i havsområdet på 104 miljoner kilo år 2001. Av fångsten utgör strömming och vassbuk ca 80 %.

Ett stort sälbeståndet konkurrerar alltså på ett betydande sätt om fiskproduktionen med människan. Då predationen riktas på värdefulla fiskarter som t.ex. lax och sik och möjligen på utplanterad ung fisk (laxsmolt, sik och öring) är dess betydelse i värde ännu större än kvantiteten antyder. Redan dessa grova uppskattningar visar att sälbeståndet måste förvaltas enligt samma biologiska och ekonomiska principer som fiskbestånden eller t.ex. övriga viltstammar och inte baserat på känslomässiga värderingar. På senare år har man i förvaltningen av naturresurser strävat till att beakta hela ekosystem (s.k. ekosystemansats, ecosystem approach). Som exempel på detta kan nämnas marina däggdjurspopulationers inverkan på fiskpopulationer, fiskets inverkan på bottenfaunan, fiskpopulationers växelverkan (torsk och vassbuk i Östersjön) och eutrofieringens inverkan på fiskens lekområden. En förvaltning av sälbeståndet var bedömningar görs på basen av hur mycket fisk sälbeståndet kräver är helt förenlig med ekosystemansatsen. Frågan är i sista hand om ett hållbart förvaltande av fisk- och däggdjurspopulationer så att fiskpopulationernas storlek inte decimeras för kraftigt av ett överstort sälbestånd.

Sälskador har förekommit så länge människorna fiskat med passiva redskap såsom nät, ryssjor eller långrev. De första anteckningarna om sälskador finns från 1500-talet. Dock översteg den tiden utkomsten kustbefolkningen fick av säljakten vida den skada sälarna åsamkade. När sälarnas ekonomiska betydelse minskade i relation till utkomsten från fisket under 1800-talet minskade jakten och sälarna började alltmer betraktas som ett skadedjur. Mycket snart infördes även system med skottpenningar i länderna runt Östersjön, i Finland år 1909.

På grund av miljögifterna och kraftig beskattning minskade sälbestånden starkt under 1950-1970-talen och var som lägst i mitten på 1970-talet, då beståndet uppskattas till 3 600 sälar. På 1970-talet fredades gråsälkutar och fullvuxna gråsälar under kutningstiden för att totalfredas år 1982. Bestånden började repa sig tack vare att miljögiftbelastningen minskade och totalfredningen hade trätt ikraft.

Gråsäl och vikaren räknas båda till viltarter enligt 5 § i jaktlagen. Med jakt avses att vilt som lever i fritt tillstånd fångas eller dödas och att fångsten omhändertas av jägaren. Jakten skall bedrivas enligt principerna för bärkraftigt nyttjande och så att viltbestånden inte äventyras. Gråsäl och vikaren har en allmän fredningstid som sträcker sig från 16.10 till 15.4. Gråsäl och vikare får således jagas så som det stadgas i jaktlagstiftningen under den tid som inte omfattas av den allmänna fredningstiden.

Jord- och skogsbruksministeriet har beviljat tillstånd att avliva sälar för forskningsändamål sedan år 1995. Från och med år 1997 har en nationell fångstkvot för jakt fastställts. Denna har försiktigt höjts årligen och är för jaktsäsongen 2002-2003 sammanlagt 230 djur. Jakt på säl är ett hållbart utnyttjande av en förnyelsebar naturresurs där jaktetiska principer följs och bytet tas tillvara. En viktig målsättning med jakten på säl är även att minska på de skador sälarna vållar yrkesfisket och fiskodlingen.

Enligt jaktlagstiftningen krävs jaktlicens för jakt på gråsäl och vikare, och dessa beviljas av jaktvårdsdistriktet. Jord- och skogsbruksministeriet fastställer årligen det högsta antalet djur som får jagas med stöd av jaktlicenser under jaktåret (1.8-31.7), samt ger föreskrifter och anvisningar om hur jakten får ske. Jaktlicenser har tillsvidare endast beviljats för gråsäl. De första licenserna beviljades för en begränsad jakt på gråsäl år 1997. Innevarande jaktår 2002-2003 får det fällas totalt 230 gråsäl under hösten (1.8-15.10) och våren (16.4-31.7).

Under jaktåret 2001-2002 var antalet gråsäl som fick fällas 180 st. och antalet beviljade jaktlicenser 162 st. Jakten ledde till att 68 gråsäl fälldes. På grund av olika orsaker, främst den korta jaktsäsongen, väderleksförhållanden, bristen på erfarna jägare och avsaknaden av lämpliga jaktplatser i samband med områden var fiske bedrivs, har nyttjandegraden i förhållande till den fastställda jaktkvoten förblivit mycket låg (jaktåret 2001-2002 ca 38 procent).

Finland införde sju sälskyddsområden längs kusten år 2001. Inom dessa områden är det förbjudet året om att färdas och vistas på närmare håll än en halv sjömil (926 m) från den båda eller de grupper av bådor som anges på kartorna över skyddsområdena, om man inte har ett tillstånd från Forststyrelsen. Under tiden 16.6-31.1 är det tillåtet att röra sig utanför en halv sjömils radie från bådorna, under andra tider krävs tillstånd av Forststyrelsen. Yrkesfiskare har rätt att bedriva trålfiske, att fiska med nät av tunt garn och att lägga ut ryssjor och fällor med sådana öppningar att sälar inte kan ta sig in i dem, och att i detta syfte röra sig i skyddsområdena utanför en halv sjömils radie från de på kartorna angivna bådorna. Jakt är totalförbjudet i sälskyddsområdena.

3. Utvecklingsmöjligheter

3.1 Utveckling av regleringen av laxfisket längs kusten

Statsrådets förordning 285/96 om regleringen av laxfisket har givit mycket goda resultat med tanke på utvecklingen av de vilda laxbestånden. Å andra sidan har det yrkesmässiga laxfisket reducerats till en mycket kort period. Detta har drabbat hela kustfisket, eftersom laxfisket är en av stöttepelarna

i kustfisket. Yrkesfiskarna har önskat att fisket efter lax längs kusten skulle kunna utvecklas. Optimalt sker detta så att de vilda laxbestånden befrämjas samtidigt som utnyttjandet av de utplanterade laxbestånden ökas och yrkesfisket gagnas.

En sådan reglering skulle kunna baseras på ett selektivt fiske efter utplanterad lax. Vid Stillahavskusten i Nord-Amerika har fisket efter kungs- och silverlax grundats på denna princip. Alla laxsmolt som sätts ut har fenklipps och kan sålunda åtskiljas i fångsten från vild lax. Fisket är ett not- och trollingfiske. Notfisket möjliggör frisläppningen av vild lax (med fettfena) liksom även trollingsfisket. Man undersöker också möjligheten att tillämpa selektivt laxfiske med olika garntyper och fällor. En beskrivning av ifrågavarande mycket omfattande smoltutsättningar och fenklippning samt fiskereglering ges av Ikonen och Niva (Fisk- och viltrapporter nr. 233, 2001).

Motsvarande reglering kunde tillämpas i Finland. Den bästa möjligheten för detta erbjuder fisket med laxfällor. Yrkesfiskarna kunde under den allmänna förbudsperioden tillåtas att fiska med laxfällor som möjliggör att vildlaxen släpps levande tillbaka i havet. Systemet kräver att den fångade laxen inte garnas i laxfällorna och att fångsten och frisläppandet inte påverkar laxarnas lekvandring eller leder till betydande dödlighet. Ryssjans fiskhus bör bestå av finmaskigt nät som fångar fisken som i en "sump" och övriga delar av nät som antingen inte garnar eller som släpper igenom fisken och hela fällan bör konstrueras för att minimera sälskador.

Yrkesfiskarnas företrädare att fiska under förbudsperioden skulle stöda sig på principen i lagen om fiske angående företrädare för yrkesfiske. Begränsningen till yrkesfiskare innebär att fiskeanstängningen är måttlig och att fisket är lätt att kontrollera. För att säkerställa att det selektiva laxfisket sker enligt reglerna och att vild lax inte landas är det av behov att fastställa stränga sanktioner för eventuella förseelser. Dessutom är det nödvändigt att under förbudsperioden begränsa antalet ryssjor per yrkesfiskare för att säkerställa att fiskaren kan vittja redskapen tillräckligt ofta och på så vis utan dröjsmål släppa vild lax ur redskapen.

Regleringen av laxfisket utanför de vilda laxälvarna Torne och Simo älvar har särskild betydelse. Älvmynningarna utgör en flaskhals för lekvandringen av vild lax. Utövandet av selektivt laxfiske är svårt att motivera i dessa områden var andelen vild lax är betydligt större än i övriga kustområden. Ett selektivt laxfiske kan i älvmynningsområdena förorsaka större dödlighet bland de vilda laxar som söker sig in i älven och vars fysiologiska tillstånd har försämrats inför den kommande leken. Det finns även indikationer på att laxen en tid cirklar omkring i älvmynningsområdena innan den stiger upp i älven. Laxarna har dessutom en stark vandringsdrift och försöker i dessa ofta mörkare vatten komma igenom garnmaterialet och har sålunda en benägenhet att garnas. Dessa beteendemönster gör att ett selektivt laxfiske inte lämpar sig för ifrågavarande områden. Yrkesfiskare som utöver laxfiske i dessa områden behöver en särbehandling.

Situationen i de terminalfiskeområden som redan definierats i förordning 285/96 är den motsatta. Laxfiske i dessa områden får redan nu utövas under förbudstiden. Det vore dock ändamålsenligt att genom fenklippningsprogram skaffa material om fångstens sammansättning (utplanterad/vild lax) i terminalområdena som underlag till en framställan åt ICES. Det är troligt att fisket i dessa områden skulle kunna klassificeras som rent terminalfiske under IBSFC:s strategi.

Enligt preliminära försök har den i Sverige utvecklade "push-up" fällan även visat sig kunna vara ett fungerande alternativ i våra förhållanden. Dess stora fördel är det mycket underlättade vittjandet och skyddet mot säl. Förutom fisket med laxfällor är det möjligt att fiske med laxrev och drivgarn eller förankrade nät kan erbjuda möjligheter för ett rent eller selektivt fiske efter utplanterad lax.

Fisket med laxrev skulle kunna fungera som ett alternativ om de krokare som används inte har hulling och det kan påvisas att lax som frisläppts efter fångst inte har en hög dödlighet. En förkortning av nuvarande begränsningar för fisket med laxrev kunde förbättra laxfiskemöjligheterna. Förutsättningen är dock att fiskeformen inte tar stora mängder laxsmolt, vilket möjligen kan styras med bestämmelser om krokens storlek.

Laxfiske med drivgarn och förankrade nät kan tillsvidare klassificeras som terminalfiske endast om man kan påvisa att de inte tar vild lax. Frisläppandet av lax är inte en möjlighet i dessa fiskeformer eftersom laxen skadas vid fångst. Fisket måste därför ske i områden som uteslutande besöks av utplanterad lax. Forskningsresultat från Förenta Staterna tyder dock på att även ett tekniskt utvecklat garnfiske skulle kunna kvalificeras som selektivt fiske.

3.2 Forskning kring ett selektivt laxfiske

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet VFFI utförde år 2001 och 2002 en undersökning om överlevnaden av lax som frisläppts från laxfällor. Forskningen utfördes så att den skulle kunna anses representera och simulera ett egentligt laxfiske. Detta för att slutsatser skulle kunna dras på basen av vetenskapligt sätt representativa undersökningar. Tanken var att göra en vetenskaplig undersökning som underlag för en framställan till ICES inom ramen för IBSFC:s terminalfiskestrategi och för en eventuell förnyelse av regleringen av laxfisket.

Undersökningen gjordes med laxfällor vars fiskhus var gjorda av garn med mindre maskor än vad förordningen om fiske (1116/82) föreskriver med syftet att undvika garnandet av laxen (se punkt 3.3). Dessutom var de designade för att minska skador förorsakade av sälar. Ifrågavarande konstruktioner är beskrivna i VFFI:s rapport (Fiskundersökningar 184/2002: Laxarnas överlevnad sedan de släppts ur ryssjan).

Resultaten av undersökningen år 2001 visar att de märkta och återsläppta laxarna hade en hög överlevnad och att konstruktionerna för att minska sälkadorna hade önskad effekt. Dödligheten bland de laxar som släppts levande ur fångstredskapen uppskattades till ca 15 %. Enligt preliminära uppskattningar av resultaten från år 2002 var dödligheten på motsvarande låga nivå. De olika faktorerna som inverkar på dödligheten och hela undersökningens design för 2001 är beskrivna i VFFI:s rapport (Fiskundersökningar 184/2002: Laxarnas överlevnad sedan de släppts ur ryssjan). Designen för undersökningen år 2002 och dess slutgiltiga resultat var inte ännu rapporterade vid tidpunkten för slutförandet av arbetsgruppens arbete.

De centrala resultaten av VFFI:s forskning visar att:

- överlevnaden av lax som släppts ur laxfällor är hög,
- stora laxar har en även högre överlevnad än små,
- laxarnas lekvandringsbeteende inte i större grad störs av att fångas och därefter släppas,
- laxar klarar bra att bli fångade och frisläppta flera gånger,
- sälkadorna kan väsentligt minskas genom redskapstekniska lösningar, och att
- märkning av fångad lax kan fungera som medel för övervakning av det selektiva fisket under förbudsperioderna.

Arbetsgruppen anser att VFFI:s undersökningar var väl organiserade och skulle motsvara en egentlig situation i fisket. De centrala resultaten utgör sålunda en bra grund för tillämpandet av ett selektivt laxfiske.

Forskningen är ett viktigt led vid tillämpningen av Östersjökommissionen handlingsplan för laxen. Handlingsplanen kompletterades i september 2002 med en strategi för terminalfiskeområden. Enligt strategin får de fördragsparter i Östersjökommissionen som utsätter fenklippt laxsmolt och utövar ett selektivt laxfiske samt som minskar på uttaget av lax i blandfisket på öppna havet en extra laxkvot för rent eller selektivt fiske efter lax (se punkt 2.1.). Totaleffekten är sålunda positiv för de vilda laxbestånden och kan öka utnyttjandet av utplanterad lax i speciellt Finland och Sverige som sätter ut de största mängderna laxsmolt. Det skulle även medföra att fördelningen av totalkvoten för lax delvis skulle basera sig på mängden utsatt laxsmolt, något som Finland förespråkade sedan 1980-talet.

Enligt de uppgifter VFFI insamlat under tidigare år har det visat sig att de stora och i naturen kläckta honfiskarna är de som först inleder sin lekvandring och först kommer till kusten. Merparten av de stora honlaxarna vandrar för att leka i älvarna och av dem är en betydande andel kläckta i naturen. De stora laxarna och speciellt de stora honlaxarna är viktigast med tanke på förökningen. Ju längre in i älven laxen som smolt började sin vandring till havet desto tidigare återvänder den till älven för lek. Den nuvarande laxfiskeregleringen grundar sig på dessa faktum.

Mot denna bakgrund är det möjligt att införa en på laxens storlek baserad reglering i ett selektivt laxfiske innan ett heltäckande program för fenklippning ger resultat. Ifall en heltäckande fenklippning inleds för utsättningarna av laxsmolt år 2004 ger det resultat år 2006 då de fenklippta laxarna efter två havsår återvänder till kusten och heltäckande först 2007. För att befrämja laxfiskarnas situation och utnyttja Finlands laxkvot är det nödvändigt att redan från våren 2003 tillämpa ett selektivt fiske baserat på laxens längd. En längdgräns är lättare att tillämpa än en viktgräns eftersom fiskens längd lätt kan mätas i samband med vittjandet av laxfällan.

Vid provfisket år 2002 samlade VFFI in uppgifter om de fångade laxarnas längd vid fisket på Åland och Bottenhavet. Enligt mätningarna var medellängden på fisken i åländska vatten 78 cm och i Bottenhavet 75 cm. Av laxarna som fyllde minimimåttet (60 cm) var ungefär två tredjedelar i antal mindre än 85 cm långa (N = 216). Den lax under 85 cm som fyllde minimimåttet och fångades i åländska vatten hade en medelvikt på 4,3 kilo, 7,1 kilo för laxen på minst 85 cm medan hela fångstens medelvikt var 5,1 kilo. Motsvarande medelvikter i Bottenhavet var 3,4 kilo för laxen under 85 cm, 7,2 kilo för laxen på minst 85 cm och 5,1 kilo för hela fångsten.

Övrigt för hela fiskesäsongen representativt och relativt nytt material om laxens längddistribution och ursprung (vild/utplanterad) begränsar sig till VFFI:s material från 2001. Det visar att andelen vild lax fördubblas bland de laxar som var minst 85 cm långa i jämförelse med andelen vild lax i längdintervallet 60-85 cm. Detta är en stark indikation på att den största andelen av de värdefulla vilda honlaxarna kan fullgöra sin lekvandring till älven om ett selektivt laxfiske utövas på basen av en längdgräns var en tredjedel av laxarna släpps. All fångad lax som överskrider längdgränsen skulle släppas och utgöra ifrågakvarande tredjedel.

För yrkesfiskaren är det antalet lax i kilo som är av intresse, kortare laxar har en lägre medelvikt och ger sålunda ett lägre pris. På basen av den fångade laxens längd och vikt ger materialet från provfisket år 2002 (N = 216) vid handen att en gräns på 85 cm skulle uppskattningsvis ha tillåtit yrkesfiskaren att tillvarata omkring 55 procent av den fångade laxens totalvikt och därmed totala värde. Detta kan under ett normalt laxår ge en måttlig lönsamhet för bedrivande av ett selektivt laxfiske.

VFFI:s material visar även att den fångade laxens längddistribution varierar starkt från år till år. Variationer i längdfördelningen från år till år och mellan olika regioner gör att förhållandet

tillvaratagen/frisläppt lax varierar. Därför kan det på basen av laxfångstens sammansättning under början av fiskesäsongen vara av behov att justera längdgränsen. En balans bör då sökas mellan behovet att skydda speciellt stora/vilda laxhonor och möjliggöra ett lönsamt fiske av utplanterad lax. En riklig årsklass av större laxar skulle motivera höjningen av längdgränsen för att möjliggöra en måttlig lönsamhet i ett selektivt laxfiske. Beslutsfattandet bör göras på basen av objektiva grunder och genom ett smidigt förfarande.

3.3 Utveckling av fiskeredskapen

Som en del av forskningen om överlevnaden av frisläppt lax gjorde VFFI försök med laxfällor som var konstruerade för att minska skador förorsakade av sälar. Den viktigaste egenskapen var att fällornas fiskhus eller skyddsnätet runt det var gjort av det mycket hållbara nätmaterialet Dynema samt att ingången till fiskhuset var försett med ett vajergaller. Gallret hindrade sälarna att komma in i fiskhuset, men påverkade inte laxens eller sikens inträde till fiskhuset. Konstruktionen av Dynema-fällorna har beskrivits i VFFI:s rapport (Fiskundersökningar 184/2002: Laxarnas överlevnad sedan de släppts ur ryssjan).

Vid utvecklandet och provfisket med icke garnande fällor har VFFI kommit till att den nuvarande definitionen av maskstorleken på laxfällor borde ändras så att redskapet lämpar sig för ett selektivt fiske. Målsättningen är att fastställa lämpliga maskstorlekar för de olika delarna i laxfällan så att laxen inte "garnas" (fångas i garnets maska) och så att den undkommer jagande sälar. Förutsättningen för ett selektivt fiske efter utplanterad lax är att laxen kan fångas i fällor utan att den skadas eller dör och att de vilda laxarna kan frisläppas i gott tillstånd.

Den nuvarande förordningen om fiske (1116/1982, 14 §) förutsätter att maskvidden vid fångst av havslax och havsöring i med maskorna fångande del av laxfällor är minst 127 millimeter samt i annat fångstredskap minst 100 millimeter. Denna definition gör laxfällor med mindre maskvidder olagliga.

Utnyttjande av icke garnande laxfällor som tillåter återsläppning av fångad vildlax i gott tillstånd förutsätter att nuvarande definition i förordningen om fiske ändras. Ändringen skulle tillåta användningen av laxfällor med mindre maskor. Under förbudsperioderna skulle endast icke garnande laxfällor vara tillåtna. Definitionen skulle även innehålla krav om material och andra konstruktioner för att minimera sälskador. För närvarande är de enda lösningarna användning av garn gjort av Dynema i fiskhuset eller runt det som ett skyddsnät samt en konstruktion som effektivt hindrar inträde av säl till fiskhuset. En lämplig och av VFFI prövad modell är ett vajergaller placerat i ingången till fiskhuset. Det är önskvärt att formuleringen av bestämmelserna om konstruktionerna tillåter en teknisk utveckling och att den inte utesluter alternativa modeller.

Användningen av sältåliga laxfällor är nödvändigt i alla områden för att kunna motivera fångsttekniken som ett selektivt fiske var dödligheten för fångad lax inte riskerar att öka som en följd av ökad sälpredation. Vissa områden är ännu "sälfria" men med den nuvarande förökningstakten är snart fisket i alla kustområden utsatta för sälangrepp.

Ändamålsenligt vore även att definiera maskvidden så att laxfällan lämpar sig till fiske efter sik, öring samt andra arter. På så vis kan den lämpa sig bättre för ett mångsidigt fiske såsom det för närvarande utövas med s.k. kombifällor. Eftersom det är fråga om ett instängningsredskap är huvudsaken att fisken inte garnas. Ändringen skulle även ha en positiv effekt på den fångade laxens och optimalt även övriga fiskens kvalitet eftersom den inte garnas och iom. att den hålls levande i

redskapet tills det vittjas av fiskaren. För att undvika att de redskap som nu är i bruk inte skulle kunna utnyttjas är det nödvändigt att tillåta dem.

Enligt VFFI:s preliminära förslag skulle följande knutavstånd och garnmaterial vara ändamålsenliga för en icke garnande laxfälla:

Laxfällans fiskhus högst 40 mm i knutavstånd och bestående eller omgivet av material som inte kan söndras av säl

Övriga delar av laxfällan högst 50 mm eller minst 150 mm i knutavstånd eller annat om (framryssja, ketsor, ledarm) materialet inte garnar fisken (t.ex. polyeten och garnets tjocklek minst 1,5 mm)

3.4 Befrämjandet av de naturliga laxbestånden

Den terminalfiskestrategi som IBSFC utarbetat och fastställt ger stora möjligheter att förbättra tillståndet för de vilda laxbestånden. Det blandfiske av vilda och utplanterade laxar som huvudsakligen sker i centrala Östersjön kan i om den nya strategin delvis avvecklas och dess kvot minskas. Samtidigt kan fisket längs kusterna utvecklas till ett selektivt fiske efter utplanterad lax vilket ytterligare förbättrar vildlaxens situation. Denna utvecklingsmöjlighet är ytterst viktig eftersom de länder som huvudsakligen fiskar i centrala Östersjön önskar höja på nuvarande laxkvot som en följd av de naturliga laxbeståndens förbättrade tillstånd. Detta kunde man konstatera under IBSFC:s årsmöte i september 2002 vilket trots Finlands motstånd resulterade i en förhöjd totalkvot för laxen (460 000 laxar).

Om man utgår ifrån att ICES skulle beräkna att den utnyttjade andelen av de utplanterade laxarna för t.ex. år 2004 är 100 000 laxar skulle denna mängd fördelas mellan de länder som tillämpar terminalfiskestrategin enligt deras andelar av de utplanterade laxsmolten. Av mängden skulle 75 % tillfalla EU (75 000 laxar) och av den mängden 41 % åt Finland (31 000 laxar) och 56 % åt Sverige (42 000 laxar). Finland skulle minska sin normala laxkvot i blandfisket med hälften av denna mängd (15 500 laxar) och Sverige likaså (21 000 laxar). Härvid skulle blandfisket minska med totalt 36 500 laxar av vilka uppskattningsvis 20 % är vilda (7 300 laxar). Uppskattningsvis skulle alltså 7 300 vilda laxar sparas i blandfisket och istället kunna återvända till sina hemälvar. Mängden sparade vilda laxar är stor och skulle kunna vara betydligt större ifall man strävade att ytterligare minska på blandfisket i centrala Östersjön och utvecklade fisket efter utplanterad lax.

3.5 Utveckling av förvaltandet av sälbeståndet

Förvaltningen av sälbestånden är administrativt uppdelat på två ministerier. Gråsäl och östersjövikare klassificeras som vilt enligt jaktlagen och ansvaret för skötseln av de olika sälarterna tillfaller jord- och skogsbruksministeriet. Frågor som berör skydd av natur, livsmiljöer och hotade arter i enlighet med naturskyddslagen tillfaller miljöministeriets förvaltningsområde.

Sälarna skall förvaltas av jaktvårdsmyndigheterna så, att sälarna har en gynnsam bevarandestatus på lång sikt och att skadorna av säl hålls på en möjligast låg nivå i proportion till stammens storlek. Sälskadorna förebyggs genom jakt. Jakten skall styras så att den sker enligt principen för hållbart nyttjande.

Skadorna som sälbestånden orsakar fiskerihushållningen har stigit till en oacceptabel nivå. Inom vissa regioner har sälbeståndens tillväxt blivit det största hotet mot kust- och skärgårdsfiskets

överlevnad. Ifall sälbestånden tillåts växa framöver finns det en mycket stor risk att stora delar av kust- och skärgårdsfisket slås ut.

Den väsentliga frågan i samband med förvaltandet av gråsälsbeståndet är att beståndets gynnsamma bevarandestatus inte riskeras. Förvaltningen av gråsäl är delvis en gemensam fråga för Finland, Sverige och Estland och faller sålunda förvaltningsmässigt under rådets direktiv 92/43/EEG. Enligt direktivet är en populations bevarandestatus gynnsam när populationsutvecklingen visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö och artens naturliga utbredningsområde inte minskar inom en överskådlig framtid och det finns en tillräckligt stor livsmiljö för att artens population bibehålls på lång sikt. Gråsälpopulationen i Östersjön fyller dessa kriterier även på en lägre nivå än för närvarande. Beståndet har kunnat öka kraftigt från en mycket lägre nivå utan att vara förknippad med av beståndets storlek relaterade förökningsproblem. I vilket fall som helst kan man inte förvänta sig att gråsälbestånden idag skall kunna ha lika stor numerär som för 100 år sedan. Förhållandena i Östersjön är idag helt annorlunda och samhällets aktiviteter är helt andra.

Enligt en förfrågan utförd av vilt- och fiskeriforskningsinstitutet (sälskadearbetsgruppen JSM 2000:14) ökade fångstskadorna markant under åren 1997-1999. En enkät utförd år 2001 av Finlands Yrkesfiskarförbund visade att fångstskadorna åren 1990-1996 inte uppfattades som betydande, utan de var sporadiska och sällsynta. Mot denna bakgrund kan en acceptabel situation ur fiskerihushållningens synvinkel nås då sälbeståndet är på samma nivå som år 1996.

Vid inventeringen för hela Östersjön räknades det år 1995 totalt 5 300 gråsäl. Då uppskattningsvis 30 procent inte observeras innebär det att det totala antalet var ca 7 570 djur. Med en tillväxthastighet på 10 procent var då antalet gråsäl år 1996 uppskattningsvis 8 330 djur, d.v.s. lite över hälften av antalet år 2002.

För att bättre kunna svara på kraven för skadeförebyggande åtgärder och därtill förknippad jakt, speciellt med beaktande av senhöstens och vinterns kustnära fiske borde jakttiderna ändras och kravet på licens slopas. Med nuvarande jakttider (16.4-15.10) klarar jägarna inte av att fälla ens de få gråsäl det finns licenser för. Utnyttjandegraden av jaktlicenserna har inte nått upp till ens hälften av jaktkvoten. I Sverige tillåts jakt på gråsäl under tiden 1.5-31.12 och på Åland under tiden 28.5-31.3. Jakttiden borde ändras så att endast den egentligen perioden då kuten är beroende av sälhonan är fredningstid. En ökad och effektiverad jakt skulle återställa gråsälarnas naturliga skygghet mot människan och leda till en normal situation var sälarna undviker människan.

3.6 Forskning kring utvecklandet av sältåiga fiskeredskap

Även om jakten är den viktigaste metoden att reglera sälbeståndet och att hålla sälskadorna nere är det viktigt att fortsätta arbetet med att utveckla metoder att skydda sig i fisket mot sälens angrepp. Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet har under några års tid arbetat med att utveckla en s.k. "sälsäker" ryssja. Resultaten av utvecklingsarbetet är lovande till denna del. Däremot har inget utvecklingsarbete gjorts för att skydda nätfisket, vilket är det fiske där sälskadorna totalt sett är störst. Överlag kan man konstatera att forsknings- och utvecklingsarbetet kring säl, sälskador och möjligheterna att skydda sig mot sälens angrepp bara är i startgroparna i Finland.

4. Åtgärdsförslag

Mot bakgrund av det som presenterats ovan gör arbetsgruppen följande förslag:

4.1 Ändring av laxfiskeförordningen

Arbetsgruppen föreslår att yrkesfiskare som fiskar lax med icke garnande och saltåliga laxfällor undantas från laxfiskeförbuden f.o.m. år 2003. Undantaget skulle gälla fiske med icke garnande laxfällor (se punkt 4.2.) och begränsas till fyra fällor per yrkesfiskare. Under förbudsperioderna skulle endast fenklippt lax vara tillåten fångst. Lax med fettfena oberoende av tillstånd (levande, skadad eller död) skulle måste släppas tillbaka i havet. Undantaget skulle inte gälla inom regleringsområde IV (norr om breddgraden 65°30'N) till följd av dess karaktär som flaskhalsområde för en lyckad lekvandring av vild lax och det ändrade beteendet hos laxen.

Åren 2003-2006 då fenklippt lax inte ännu förekommer heltäckande i havet skulle lax av en särskilt bestämd längd vara tillåten fångst. Lax som överstiger den bestämda längdgränsen skulle klassificeras som vild lax och måste frisläppas. Längdgränsen skulle bestämmas årligen på basen av sammansättningen av den laxfångst som har fåtts till och med slutet av april så att den antagna andelen av de laxar som skall släppas av alla laxar som fyller minimimåttet och som skall fångas är minst en tredjedel. Jord- och skogsbruksministeriet föreslås dessutom utfärda anvisningar (bl.a. bokföring av frisläppt och märkning av tillvaratagen lax samt räkningen av längdgränsen) för utövandet av ifrågavarande fiske.

Arbetsgruppen föreslår sålunda att följande nya 4 och 5 mom. infogas i 2 § i laxfiskeförordningen (285/96):

2 §
Havsfiske

Utan hinder av bestämmelserna i 1 mom. 1-3 punkter får yrkesfiskare som avses i 6 a § lagen om fiske (286/1982) bedriva laxfiske med högst fyra laxfällor vars konstruktion till åer frisläppandet av lax i gott tillstånd i havet. Bestämmelser om konstruktionen av sådan laxfälla ges i 14 § 3 mom. förordning om fiske (1116/1982). Endast lax som saknar fettfena får behållas i sådant fiske. Sådan lax får saluföras endast försett med särskilt märke. All lax med fettfena måste utan dröjsmål släppas tillbaka i havet.

Åren 2003, 2004, 2005 och 2006 får lax med fettfena som har fångats i fiske som utövats enligt 4 mom. behållas om laxen inte överstiger en bestämd längdgräns. Längdgränsen bestäms årligen på basen av sammansättningen av den laxfångst som har fåtts till och med slutet av april så att den antagna andelen av de laxar som skall släppas av alla laxar som fyller minimimåttet och som skall fångas är minst en tredjedel. Jord- och skogsbruksministeriet utfärdar vid behov närmare anvisningar om bedrivande av ifrågavarande fiske och räkningen av längdgränsen samt räkningsmetoden.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2003.

4.2 Ändring av förordningen om fiske

Arbetsgruppen föreslår att följande nya 3 mom. infogas i 14 § i förordningen om fiske (1116/82):

14 §

En laxfälla som tillåter frisläppandet av lax i gott tillstånd i havet skall vara konstruerad enligt följande:

- 1) fiskhuset skall bestå eller vara omgivet av ett garn som inte kan söndras av säl och garnet i fiskhuset skall ha ett knutavstånd på högst 40 millimeter;*
- 2) garnet i övriga delar av fällan (ryssjans framdel, ketsor och ledarm) skall ha ett knutavstånd på högst 50 millimeter eller minst 150 millimeter eller bestå av garn som inte fångar med maskan och vars tråd har en tjocklek på minst 1,5 millimeter; och*
- 3) ingången till fiskhuset skall vara försett med en konstruktion som hindrar säl att komma in i fiskhuset.*

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2003.

Den ovan givna definitionen av en icke garnande laxfälla är preliminär. Definitionen bör vid behov finjusteras efter närmare analyser av resultaten från provfiskena åren 2001-2002 samt med beaktande av regionala skillnader, vilket inte var möjligt inom tidsramen för arbetsgruppens arbete. Detta bör göras i brådskande ordning av jord- och skogsbruksministeriet och vilt- och fiskeriforskningsinstitutet för att så fort som möjligt finna fungerande lösningar för fiskesäsongen år 2003.

4.3 Ändring av jaktförordningen och förvaltandet av sälbeståndet

Arbetsgruppen föreslår att jaktförordningens (666/93) 24 § ändras så att den allmänna fredningstiden för gråsäl förkortas från nuvarande 16.10-15.4 till 1.3-15.4. Viktigt är att ändringen träder i kraft redan för hösten 2002 så att det totala antalet (230) jaktlicenser för gråsäl kan utnyttjas till fullo redan under pågående jaktsäsong. Arbetsgruppen föreslår också att jakten borde ändras från nuvarande licensjakt till allmän jakt, där jakten avbryts av jaktmyndigheten när jaktkvoten är uppnådd. Detta skulle effektivisera utnyttjandet av jaktkvoten.

Arbetsgruppen föreslår vidare att jord- och skogsbruksministeriet för kommande jaktsäsonger fastställer det totala antalet gråsäl som kan fällas under jaktåret så att antalet gråsäl som uppehåller sig tillfälligt eller permanent i Finlands fiskezon och/eller territorialvatten minskar från nivån år 2002. Målsättningen är att så fort som möjligt ha ett decimerat sälbestånd som med tanke på fångst- och redskapsskador, skador på fiskodlingar och mängden fiskföda beståndet kräver är acceptabelt utan att samtidigt försämra sälpopulationernas gynnsamma bevarandestatus.

Med marginal för försiktighetsprincipen anser arbetsgruppen att ett gräsälbestånd på 10 000 djur bör eftersträvas. Detta skulle vara acceptabelt ur fiskerihushållningens synvinkel och förenligt med principen om gräsälpopulationens gynnsamma bevarandestatus. Till följd av de mindre exakta uppgifterna om vikarbeståndets tillstånd bör mera information insamlas innan ställning tas till förvaltandet av vikarbeståndet.

4.4 Stöd åtgärder för yrkesfiskarna

Arbetsgruppen föreslår att jord- och skogsbruksministeriet utfärdar anvisningar åt TE-centralerna enligt vilka de skall bevilja ett stöd på 80 procent för investeringar i icke garnande och saltåliga laxfällor som en åtgärd för att stöda småskaligt kustfiske. Denna åtgärd bör göras i brådskaande ordning före fiskesäsongen 2003. Stödintensiteten motsvarar den som tillämpas i Sverige.

Arbetsgruppen föreslår att jord- och skogsbruksministeriet som ett led i befrämjandet av de naturliga laxbestånden och till följd av begränsningarna i utvecklingsmöjligheterna av det yrkesmässiga laxfisket inom regleringsområde IV utreder möjligheten att inlösa rätten att fiska lax med stående redskap i ifrågavarande område eller andra ändamålsenliga åtgärder.

Arbetsgruppen föreslår även att Finland närmar sig den Europeiska kommissionen ånyo med förslag om en fortsättning av beviljandet av ersättning åt yrkesfiskare för fångstskador förorsakade av säl. Ifrågavarande ersättningar beviljas på permanent basis i Sverige. Därutöver föreslås att fiskeriförsäkringen utvecklas så att den till fullo täcker de skador sälarna förorsakar fiskeredskapen.

Utövandet och utvecklandet av yrkesmässigt kustfiske förutsätter att de skador ett stort sälbestånd förorsakar för yrkesfiskarnas fiskeredskap och fiskfångst till fullo kompenseras.

4.5 Utplantering av laxsmolt

Arbetsgruppen föreslår att endast fenklippt lax utsätts. Denna åtgärd bör inledas så fort som möjligt och heltäckande i enlighet med IBSFC:s resolution senast för utsättningarna våren 2004 samt i nära samarbete med Sverige. Förutsättningen för ett heltäckande selektivt laxfiske i Bottniska viken är att all laxsmolt fenklipps innan utsättning.

Viktigt är att fenklippningen görs även i Finska viken för att skaffa fram material som visar att de finska laxfångsterna i fälla och rev endast består av utplanterad lax och sålunda kan definieras som ett terminalfiske enligt IBSFC:s resolution.

4.6 Forskningsverksamhet

Arbetsgruppen föreslår att VFFI fortsätter och intensifierar arbetet med att utveckla och testa sälsäkra fiskeredskap såsom den i Sverige utvecklade "push-up" fällan och alternativa fiskeformer såsom fiske med katsor, burar och not. Även arbetet med att utveckla fungerande sälfällor och metoder för att skrämman bort sälar från fiskebragder bör fortgå.

Det är viktigt att VFFI snarast möjligt utvecklar sin forskningsverksamhet att omfatta såväl selektivt fiske med laxrev och andra fiskeformer såsom drivgarn och förankrade nät i områden var vild lax inte antas förekomma eller med garnkonstruktioner som inte skadar fisken.

Analyser av lax fångad i terminalfiskeområden bör tas för att få material för en möjlig klassificering av dem som terminalfiskeområden enligt IBSFC. Även potentiella nya terminalfiskeområden bör undersökas längs hela kusten.

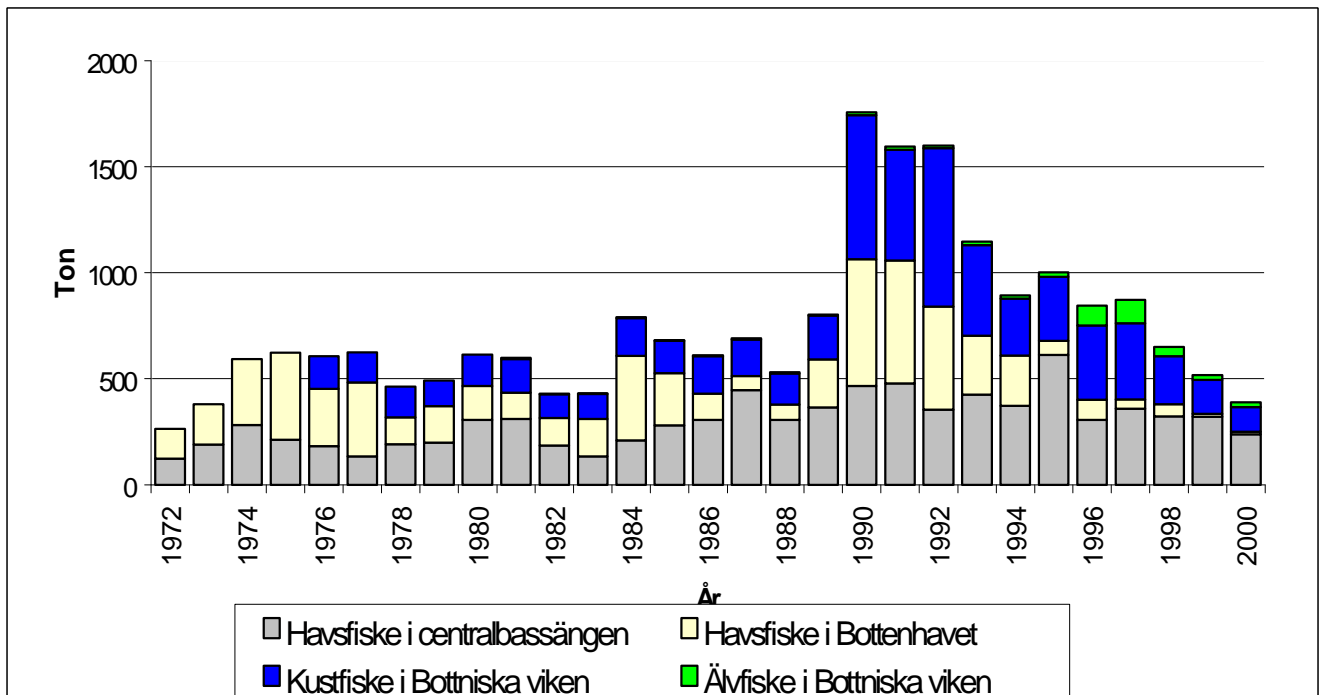

Bild 1. Finlands laxfångster på Östersjöns centralbassäng och Bottniska viken. I Bottenhavets havsfångster för åren 1972-1975 ingår även Bottniska vikens kustfiske, eftersom man inte förde statistik över fångsterna enligt fångstmetod.

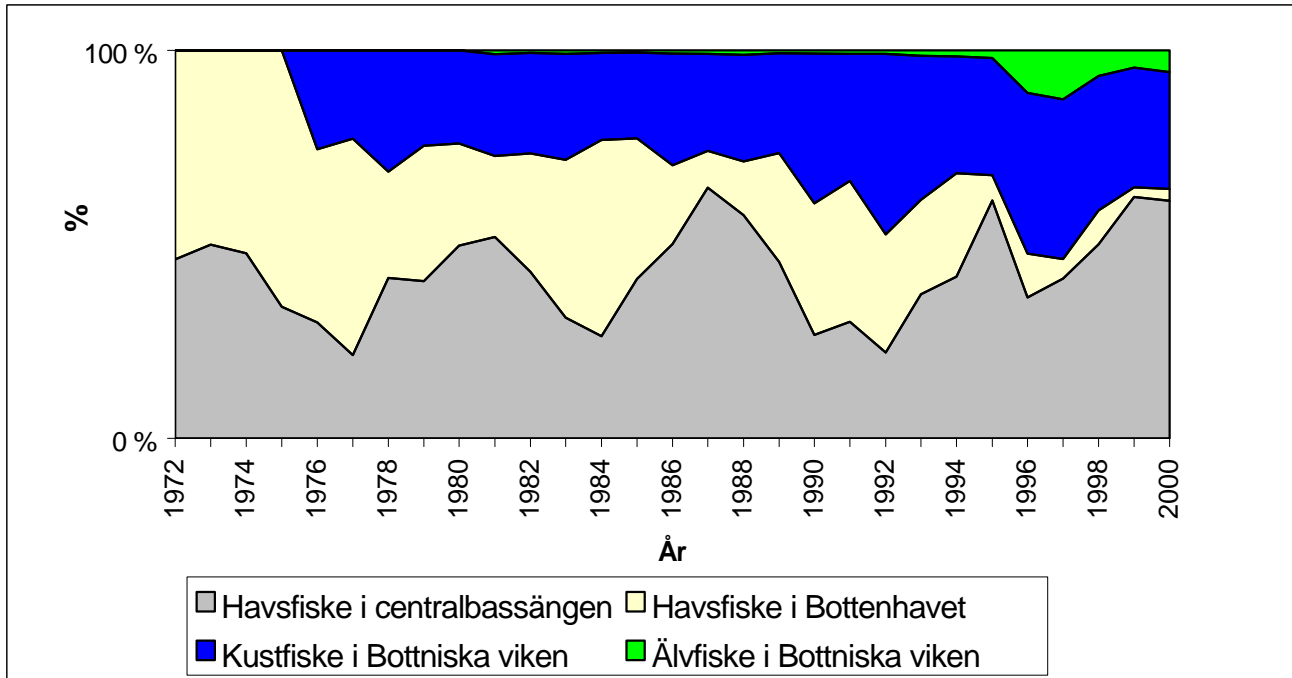

Bild 2. De relativa andelarna av Finlands laxfångster på Östersjöns centralbassäng och Bottniska viken. I Bottenhavets havsfångster för åren 1972-1975 ingår även Bottniska vikens kustfiske, eftersom man inte förde statistik över fångsterna enligt fångstmetod.

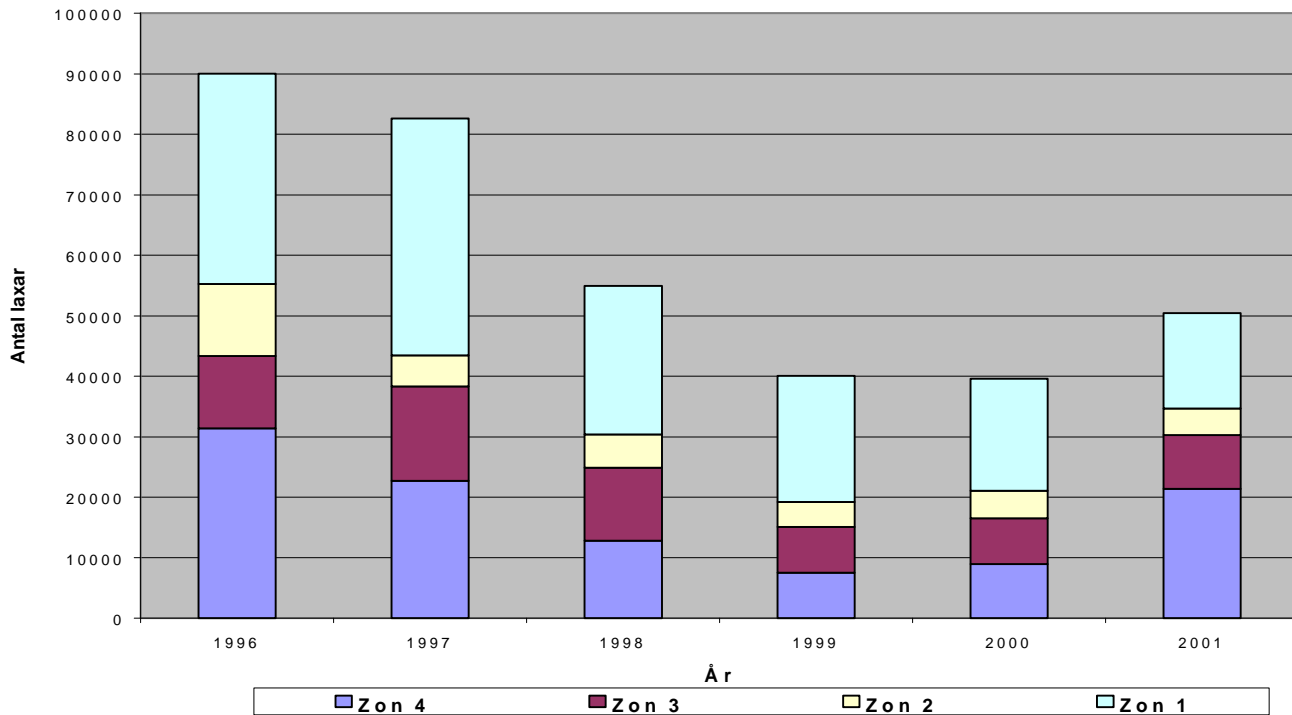

Bild 3. Finlands laxfångster per begränsningszon enligt kvotuppföljningen. Zonernas gränsdragning ungefär som följer: Zon 1 = Bottenhavet, Skärgårdshavet och Norra Östersjön, Zon 2 = Kvarken, Zon 3 = Bottenviken, Zon 4 = Botten av Bottenviken.

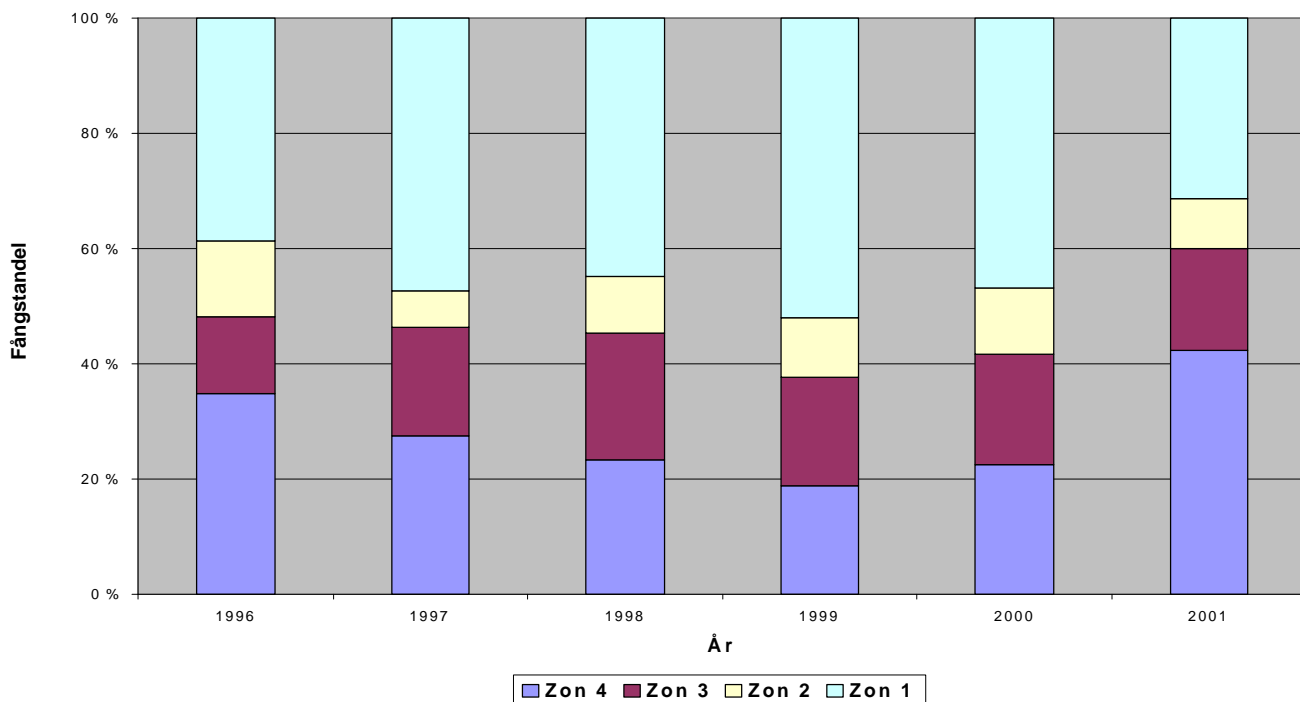

Bild 4. De relativa andelarna av Finlands laxfångster per begränsningszon enligt kvotuppföljningen. Zonernas gränsdragning ungefär som följer: Zon 1 = Bottenhavet, Skärgårdshavet och Norra Östersjön, Zon 2 = Kvarken, Zon 3 = Bottenviken, Zon 4 = Botten av Bottenviken.

Bilaga 1

Bilaga 2 Kompletterande åsikt

Undertecknad konstaterar med anledning av betänkande avgivet av arbetsgruppen för utvecklandet av laxfisket vid kusten som en kompletterande åsikt följande:

Arbetsgruppen har sökt en balans mellan att förbättra förutsättningarna för och utveckla det yrkesmässiga kustfisket och att förbättra tillståndet för de vilda laxbestånden. Situationen för de vilda laxbestånden har de facto redan under senare år p.g.a. yrkesfiskets stora uppoffringar förbättrats i en hög grad. Å andra sidan har kustfisket under samma tidsperiod gått kraftigt tillbaka p.g.a. regleringen.

Att sälen tillika har förorsakat yrkesfisket stora skador under samma tidsperiod har gjort situationen ännu allvarigare, också i områden där laxen inte har så stor betydelse för kustfiskets lönsamhet. Sälen kan för tillfället betecknas vara det största enskilda hotet för kust- och skärgårdsfisket som en helhet.

Arbetsgruppen ger ett antal förslag som i en snabb takt måste verkställas för att ge kustfisket en chans att överleva och därmed ge konsumenterna inhemska alternativ i affärernas fiskdiskar också i framtiden.

Med anledning av arbetsgruppens åtgärdsförslag vill undertecknad poängtera följande:

1. Vid reglering av fiske bör både de biologiska aspekterna och regleringens socio-ekonomiska effekter utvärderas. En övergång till en ny strategi för nyttjandet av laxen som en förnyelsebar resurs, och där tillika skyddsaspekten har en stor betydelse, förutsätter att fisket kan bedrivas lönsamt eftersom en övergång till nya fångstredskap kräver investeringar från företagarnas sida och därmed en tro på fiskets framtid. Trots att stödet för investeringarna är förhållandevis högt bidrar de nya redskapens höga pris till att nettoinvesteringen för fiskaren blir märkbar. Längdgränsen för lax som måste frisläppas måste därför vara på en sådan nivå att den tryggar ett lönsamt fiske. Andelen fisk som kan tillvaratas av fiskaren bör uppgå till minst 75 % av den fångade laxens totalvikt.
2. Utgångspunkten för Finlands Yrkesfiskarförbund är att samtliga yrkesmässiga kustfiskares verksamhet bör kunna utvecklas på lika villkor. Detta skall också gälla för fisket i regleringsområde IV. Statsmakten bör se till att ifrågavarande yrkesfiskares socio-ekonomiska situation tryggas i alla lägen.

Lapträsk 30.9.2002

Kim Jordas
Verkställande direktör
Finlands Yrkesfiskarförbund

Arbetsgruppsbetänkanden publicerade år 2002 av JSM

- 2002:1 Tornionjokityöryhmän loppuraportti
- 2002:1b Slutrapport av arbetsgruppen för Torne älv
- 2002:2 Kotimaisen naudanlihatuotannon elvyttämistä selvittävä työryhmä. Loppuraportti
- 2002:3 Ortoilmakuvatietokantatyöryhmän muistio
- 2002:4 Siemenalan toimintaohjelman loppuraportti
- 2002:5 Ehdotus luonnonmukaisen elintarviketalouden painoaloiksi.
Luonnonmukaisen tuotannon tutkimustarpeita arvioivan työryhmän muistio
- 2002:6 Metsämarja ja sienialan –työryhmän muistio
- 2002:7 Kasvisten laadun omavalvontajärjestelmän kehittäminen
- 2002:8 Ehdotus luonnonmukaisen tuotannon valvonnan kehittämisestä
- 2002:9 Salaojituksen tavoiteohjelma 2020
- 2002:10 Maaseudun asunto- ja matkailurakentamisen kehittäminen
- 2002:11 Hyvä hallintotapa maataloushallinnossa
- 2002:12 Maaseutuelinkeinojen rahoituslainsäädöstyöryhmän muistio
- 2002:13 Kalastusmuseo
- 2002:14 Liito-orava työryhmän väliraportti
- 2002:15 Metsiensuojelun luokittelun ja tilastoinnin yhtenäistämistyöryhmä
- 2002:16 Siemenperunakeskuksen tehtävänä olevan toiminnan kehittäminen. Loppuraportti
- 2002: 17 Eläinjätestrategia vuoteen 2007
- 2002: 18 Valtionapuorganisaatioiden taloushallinnon ohjausta ja valvontaa kehittävän työryhmän loppuraportti
- 2002:19 Metsänomistajien neuvonnan kilpailuttaminen
- 2002:20 Lohen rannikkokalastuksen kehittämistyöryhmän muistio
- 2002:20b Betänkande av arbetsgruppen för utvecklandet av laxfisket vid kusten